

הכוונה שבזה התחילה משנה אחרת, ולכן ציין רש"י כפעם בפעם תיבות אחדות מהמשנה מבלי שיפרש, וכוונתו אך לציין המקום אשר שם יש להעתק המשנה ראה ר"ה כ"ד ע"א, ובמוע"ק כ"ה רע"ב מתניתין בלא פירוש (ודרוש הנוטריקון ידוע). ובכלל, יתכן כי המשניות היו בראשונה לפני כל פרק כאשר נשאר בפרקי ט' מברכות, ג' מתענית, א' מסנהדרין, ואב"ה משבועות ו), ואך הפרשנים הקדמונים העתיקו כל משנה לפני התחלת סוגית התלמוד על כל בבא והלכה ביחוד ראה רש"י שבועות מ"ז ע"ב ד"ה לא ושם מ"ח ע"ב ד"ה שלא, ועוד שם מ"ב ע"א ד"ה מנה לי בידך [שכתב: שכחתי לפרש המשנה והנני מפרש כאן—], ועיין במנחות כ"ג ע"א ובתוס' ברכות נ"ט ע"א ד"ה על הרוחות וסנהדרין מ"א ע"ב וכאלה אשר לא עמדו עליהן בעלי ההגהות, וראה במאמר הדפסת התלמוד שבראש הדקדוקי סופרים. ולאשר העתקת המשניות לפני הפלפול התלמודי היה אך להקל על המעיין לא נצרפו אלו המשניות שאין עליהן תלמוד להקודמות להן ראה ראש השנה כ"ב ע"א גדרים ס"ג ע"ב ובכורות י"ג ע"א ו).

ד.

אולם המעיין ביותר היא אופיה וספורה של כל משנה כשהיא לעצמה א), וביחוד הקדם ואיחור דעות החכמים המובאים בה, והנה כבר העירו רבותינו בעלי התוס' בחגיגה ט"ז סע"ב על אשר הוקדמו בכל מקום דברי בית שמאי לדברי בית הלל בעוד אשר לב"ה משפט הקדימה בהיות הלל הנשיא שקודם במעלה להאב בית דין ב), ואשר אמרו שם בטעם זה הסידור לאשר במחלוקת הסמיכה שמאי אומר כהנשיאים הקודמים שלא לסמוך ובכן לאשר הוקדמו בזה דברי הנשיאים נשנו גם כל דבריהם בסדר זה, מלבד הזרות מצד עצמו כי בשביל מחלוקת אחת

ו) ולכן שאלו בבבלי שכת י"ג ע"ב אלו תנן או ואלו תנן, ואלו תנן הני דאמרן, או אלו תנן דבעינן למימר קטן וכו', כי אחרי שלא היה סימן הפסק בין משנה למשנה לא ידעו אי מוסב על המשנה הקודמת, או באו להוסיף על הראשונים גם הנשנה הלאה. ז) בלתי מוכן לי הוא אשר ציינו בכלאים ס"ז משנת המסכת את נפנו וכו' כמנין כפול ד—ה, למנין זה כולל הפרק שמונה משניות בעוד שכאמת משנה זו אי אפשר לחלקה ובכן משניות זה הפרק הן שבעה השתוות לזה ראה במנין הסימנים שבש"ע יו"ד סי' קטת—קס"ט, ובאה"ע"ז סי' נב—נג, וכמאמר מיותר הארכתי.

א) יעוין בתוס' ביצה ל"ד ע"א ד"ה ועוד כו' נראה לפרש"י דהנירוסא מהמשנה משובשת כו' והא דא"א כו' יש להיות קודם וכו' וקשה דא"כ גם סדר הנמרא אינו כמשפט וכו', כנזיר ל"ח ע"ב ד"ה ואינו תייב דאין דרך התנא בשום מקום לחקדים משנה אחרונה למשנה ראשונה וכו', וראה ברש"י חולין ל"ב ע"ב ד"ה משנה דא"ם אחרי שנשנית כהמ"ד לא וזה מפורט לא שכחזה התנאים ולא עקרוה מסשנתם אף לאחר התורה ואע"פ שזו קודמת לזו אין סדר למשנה ואע"ג דבתרא מסכתא אמרינן (ע"ז ד' ע"א) יש סדר היינו כסתם ואח"כ כו' שהקפירו חכמים בסדרו כו' אבל במילי אגרינא לא קפרינן אסדרא, ועיין תוס' שם מ"ג סע"א ד"ה והא וכו' אי משום שהאחרון הוא עיקר במקום שיש סדר למשנה כגון בתרא מסכתא מ"ם חך משנה דא"ם ואלו כשרות כחרא בבא חשוב ואין סדר, ובתוס' פוסה י"ד ע"א ד"ה מכיא כתבו אין סדר המשנה וסדר הפרשה מכוונין וכו' ולא ידענא למה שינה התנא הסדר ואם סדר התנא דוקא אף סדר הפרשה.

ב) ואשר הכיא רכי בכלל דרכי בית שמאי אם כי כבר הוכרע שב"ש במקום ב"ה אונג משנה ראה כירווים ה'.

יקבע סגנון מהופך בכל מקום יפלא עוד הן בדור שלפניהם שמערי הנשיא גם הוא אומר לסמוך כהלל ואבטליון האב"ד שלא לסמוך כשמאי.
 אבל העומד על אופיה ותעודתה של המשנה ימצא כי הסידור הזה הוא מזכיר ע"פ תכונתה, יען כי המשנה באה להורות הלכה, ולכן נתקבלו ליסוד משנתנו משניות בית הלל שהיו שוגין דברי בית שמאי ודבריהם, וזהו מסגנון המכריע לשנות דבריו באחרונה ג).

ואמנם כן מצינו שנשנו דברי בית הלל באחרונה אך בכל מקום שהלכה כמותם, ולא דייקו לסיים בדברי בית הלל בהלכות שחזרו להורות כבית שמאי כביבמות קט"ז ע"ב בה"א לא שמענו אלא בבאה מן הקציר כו' א"ל ב"ש וכו' וחזרו ב"ה להורות כב"ש, שזה נשנה בעדיות פ"א מי"ב בהקדם דברי ב"ש, ולהיפוך נסדרו בעדיות שם מי"ג מי שחציו עבד וכו' דברי ב"ה א"ל ב"ש וכו', ועוד שם מי"ד כלי חרס מציל על הכל כדברי ב"ה בש"א אינו מציל וחזרו ב"ה להורות כב"ש, ובגטין פ"ד מ"ה מי שחציו עבד וכו' דברי ב"ה בש"א תקנתם את רבו כו' וחזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש, וכן באהלות פ"ה מ"ג היתה שלימה בה"א מצלת על הכל בש"א אינה מצלת וכו' חזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש, וראה באהלות פ"ד מ"א דא"י עדיין מחלוקת במקומה עומדת ד).

כן כשאין הלכה לא כב"ה ולא כב"ש לא דקדק רבי בסדר דבריהם ראה עדיות פ"א מ"ב ושם מ"ג ה), ואך בכל מקום שהלכה כב"ה נחתמה המשנה בדבריהם, מלבד בהלכות שב"ש אינם חולקים כי אם מוסיפים כמו בפ"ה פ"ו מ"ה סוכה פ"ג מ"ט ונדה פ"ו מ"ו, כאשר גם במקום שהלכה כב"ש אחרי שבי"ה מוסיפין כבבלים פ"ט מ"ב.

וראה בנדה מ"ו ע"ב בן עשרים שנה שלא הביא שתי שערות וכו' אלו דברי ב"ה בש"א זה וזה בן י"ח, שהוקדמו דברי ב"ה אף שהלכה כמותם, לאשר רבי הורה בל"ד כבית שמאי עיין בבלי שם, ובכן אחרי שלדעתו אין הלכה בזה כב"ה סידר דברי בית שמאי באחרונה, וכן דקדק בסגנונו וכתב "אלו דברי ב"ה" כלומר אבל אני איני אומר כן.

וכן אשר מצינו באהלות פ"ה מ"א כיצד בוצרין וכו' כדברי ב"ה בש"א

ג) ראה תוס' ע"ז כ"ב סע"א ד"ה אין מעטדין וכרא"ש שם, וככ"כ פ"ק אות ה' סלולא הירושמית ציון מ"ט, וראה ברא"ש כבא בתרא פ"ג סי' נ"ה שהביא שהנאוונים פוסקים דבכל איכא דאמרו לישנא קמא עיקר ותמיהו עליו התפארת שאול ופלולא הירושמית שם שכעצמו סביא הירושקי, ובאמת השמטת דברים יש כזה ונמצא לנכון בשטה מקובצת שם.

ד) ראה ירו' סוכה פ"ב ה"ח לא מצאנו שהורו ב"ש לב"ה אלא וכו', וכשכת פ"א ה"ה ב"ש אמרו לב"ה דבר אחד ולא יכלו להשיבן, ב"ה אמרו לב"ש דבר אחד ולא יכלו להשיבן וכו', כן נשכעו דברי ב"ה בראשונה כאשר נאמרו בסגנון וזכוחי: אמרו לב"ה לב"ש וכו', ראה תרומות פ"ה מ"ד יבמות פ"ג מ"א גזיר פ"ה מ"כ וכריחות פ"א מ"ו.

ה) שהניח שם סדרו האומרים כפי סדר שהעידו בר' מחלוקת הראשונות שמאי קודם להלל ובשלישית הלל קודם לשמאי, ולכאור השתנות זו העיר רבי אחר דברי הלל, משתייב אדם לומר בלשון רבו' כלומר כן נמסרה הלכה זו הלל קודם שמאי, והוספה כזו במאמר סוסגר נאמצע דברי הקודם שגורה כמשנה כאשר כבר העיר רב שרירא גאון באגרתו הנודעת על שנקטו כמשנה ולא דברו חכמים אלא בחו"ה ראה יבמות קט"ז ע"ב ועוד הרבה.

אחזו וכו', זהו לאשר כל עיקר דברי ביה אלו המה לשיטת ב"ש, כי ב"ה סוברים שבוצר לגת לא הוכשר כלל ראה שבת י"ז ע"א.

ואמרם בבבלי ברכות ג"ב ע"ב בכולי פרקן הלכה כב"ה בר מהא דהלכה כב"ש, ור"א מתני איפכא ובהא נמי הלכה כב"ה, אין הכוונה שמחליף אך לשנות בה"א במקום בש"א ואח"כ בש"א במקום בה"א, שבוה יוקדמו דברי ב"ה לדברי ב"ש, אך מתני איפכא כל בבא דמתניתא ושונה בה"א נוטלין לידים ואח"כ מכבדין וכו' ובה"א מכבדין וכו', וכן בשבת קמ"ג ע"א בש"א מעברין וכו' ובה"א מסלק וכו' אר"ג אנו אין לנו אלא ב"ש כר"י ובי"ה כר"ש, אשר לדבריו נשנה בש"א מסלק וכו' ובה"א מעבירין.

על יסוד תכנית זו לחתום בדברי מי שההלכה כמותו⁽¹⁾, סידר רבי כל דברי חכמי המשנה, דברי היחיד והרבים או דברי הרבים והיחיד, מחלוקת ואח"כ סתם, או סתם ואח"כ מחלוקת, ראה ביבמות פ"ד מ"ז ששנינו: וכן כל הנשים לא יתארסו ולא ינשאו עד שיבא להן שלשה חדשים, אחד בתולדות וכו', ר' יוסי אומר כל הנשים יתארסו חוץ האלמנות מפני האיבול, ואמרו בבבלי שם מ"ב ע"ב ר' אלעזר לא על לבי מדרשא אשכחי לר' אסי א"ל מאי אמור רבנן בבי מדרשא, א"ל הכי אמר ר' יוחנן הלכה כר' יוסי וכו', א"ל ר' ירמי לר' זריקא כי עיילית לקמי' דר' אבוהו רמי ל' מי אמר ר' יוחנן הלכה כר' יוסי והא אמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן כל הנשים לא יתארסו וכו' א"ל דרמא לך הא לא חש לקמחיה סתם ואח"כ מחלוקת היא ואין הלכה כסתם⁽²⁾, דאמר ר"פ ואיתימא ר"י

(1) בזה יגלה לנו מור חדש על דרכי תלמודן בראש השנה כ"ב ע"א ששנינו: אב זכנו שראו את החודש ר' שמעון אומר כשרין, אמר ר' יוסי מעשה וכו' ופסלו את כנו, ואמרו עליה בנמרא: אר"ה בר רבא הלכתא כר' שמעון, א"ל ר' רב הונא ר' יוסי ומעשה ואת אמרת הלכתא כר"ש? א"ל והא זימנין סניאין אמרית קמי' דרב הלכתא כר"ש ולא אמר לי ולא מירי, א"ל הוי תנית? א"ל איסכא, א"ל משום הכי לא אמר לך ולא מירי, אשר להכנה השטחית הרי היא חידה סתומה אחרי שידע כי איפכא תני א"כ הרי להלכה דעתו כר"ה ולמה התנצל כאמרו הרי זימנין סניאין וכו' שנראה במלחמת דברים בעלמא, ומה גם אחרי שלדעתו אין ר' יוסי בעל המעשה כי אם ר' שמעון ומיד כשתמה ר' יוסי ומעשה... היה לו להשיבו, אע"פ כי ר' שמעון הוא בעל המעשה, ראה בפני יהושע שם שתינת בתמיה, והנה כעין זה נמצא עוד בכ"ב ס"ד ע"א שנשנה וצריך ליקח לו דרך דברי ר"ע וחכ"א אינו צריך וכו' אמרו ע"ז בנמרא שם ר' רב הונא א"ר הלכה כחכמים וכו', א"ל ריב"ז לר"ה והא זימנין סניאין אמריתא קמי' דרב הלכתא כר"ע ולא אמר לי ולא מירי, א"ל הוי תנית? א"ל איסכא תנינא, משום הכי לא אמר לך ולא מירי, שכבר מרח הרשב"ם שם לכארו כדוחק כאשר ימצא כל בעיין, אמנם ברור שהכוונה כי לפנינו נסדר מראש דעת ר' שמעון ואחרי' דברי ר' יוסי בעל המעשה, ומסידור זה תתראה הכרעת בית ועוד של רבי כר' יוסי, לכן תמה על ר"ה בר אמא איך הכריע כר"ש, והוא השיב שאיפכא תני כלומר שהוקדמו דברי ר' יוסי ומעשה שפסלו בנו ואחרי' נסדרו דברי ר' שמעון, מוכח מזה שיש מקום לקיים דברי ר"ש כמו כשנסדרו דברי היחיד אחרי הסרוכין ראה הלאה בפנים, וכן במשנה שכבבא בתרא תני איפכא, שלפנינו הוקדמו דברי ר"ה ונתתם כדברי החכמים שכבזת אין עוד מקום לדברי ר"ע, אבל ר"ה איפכא תני מראש שהחכמים אומרים אינו צריך ואח"כ דברי ר"ע ובכן הניחו לו מקום. וראוי להעיר כי ר' הונא הדייקן בסדר המשנה הוא מסמך לנו גם שמות עורכי המשנה הקדומה שלקתן רבי ליסור משנתו כמו מאן תני אהלית מרות יוסא ותמיד ראה כאשר ציינתי בסוף א' הערה פ"ט.

(2) ודקדק בסגנונו באמרו לא חש לקמחיה כלומר גם לדברי עצמו כי ר' זריקא הוא ה.א.ו.מ.ר שהלכה כר' יוסי אפי' מחביריו ראה עירובין מ"ו ע"ב.

מחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם סתם ואח"כ מחלוקת אין הלכה כסתם וראה בבלי שם ובירושלמי שמבואר כי דעת התנא קמא אשר לא נקרא עליה שם אומרה נקראה „סתם משנה“ וכאשר נסדר אחריה דעת החכם החולק זהו סתם ואח"כ מחלוקת (ח), ואז אין הכרח שתהיה הלכה כאותו סתם (ט), אך יש קיום גם לדברי היחיד שנשנו דבריו באחרונה.

ובזה הראה לנו ר' יוחנן הדרך לדעת ההלכה הברורה שבהכרעת רבי ובית ועדו, כי אם הקדים רבי דברי היחיד ואחריו סידר דברי המרובין „ר' פלוני אמר... וחכמים אומרים...“ אז נתבטלו דברי היחיד מכל וכל והלכה כמרובים, אבל אם הזכיר מקודם דעת החכמים ואח"כ הביא ור' פלוני אמר... אז יש עוד מקום לקיים דברי היחיד לסמוך עליו בשעת הדחק.

ויאירו לנו בזה דברי המשנה הסתומה בעדיות פ"א ה' למה מזכירין דברי היחיד בין המרובין הואיל ואין הלכה אלא כדברי המרובין שאם יראה ב"ד את דברי היחיד ויסמוך עליו, אמר ר' יהודא א"כ למה מזכירין דברי היחיד בין המרובין לבטלה שאם יאמר אדם כך אני מקובל יאמרו לו כדברי איש פלוני שמעת, ומסידור דבריהם יוכר אם נזכרו דברי היחיד למען בטלם שזהו כשנסדרו אחרי דבריו דעת המרובין (י), או אם הניחו להיחיד עוד מקום בהלכה זו לסמוך עליו שאז נסדרו דבריו באחרונה (יא).

וכאשר נסדר בהמשנה הראשונה שקדמה לרבי דברי הת"ק ואחרי כן דברי היחיד החולק, בעוד שלדעת בית ועדו של רבי הלכה רק כדברי הת"ק ודעת היחיד בטלה בהחלט, במשנה כזו שלא זזה ממקומה כפל רבי דברי התנא קמא והביא עוד הפעם אחר דברי היחיד וחכמים אומרים... ולא היתה כוונתו להוסיף שיטה חדשה כי אם לחתום בדברי הנסדר בראשונה בכדי להדגיש שהלכה כמותו ראה גדה ל'

(ח) אף שהיא באותה משנה עצמה ראה יד מלאכי סוף כרך תל"ג, ועיין תוס' ביצה ב' רע"ב ד"ה גבי שבת דסתם לן תנא וכו', וכמו ש"ד ע"א ד"ה ודילמא קתים לן וכו', כ"ס ע"ט מע"ב ד"ה סבלל (וצ"ע בתוס' סנהדות ל"ו רע"ב ד"ה הא), ועיין תו"ט כלאים פ"ו מ"ו ע"ג ר"ל פ"ג מ"ח נגעים פ"ב ס"ב מ"א, כאלוהו רבא מהגר"א מקואות פ"ב מ"ט ובתוס' תרשים ותוס' רע"א לע"ו פ"א מ"ט.

(ט) בלומר שבאמרם סתם ואח"כ מחלוקת אין הלכה כסתם לא שללו הלכה מסתם זה בהחלט לומר שאז הלכה כהחכם המפורש כשמו שחולק על הסתם, אך כוונתם שאז אין כלל כאותו סתם והיו כאלו לא הוכרע ראה דברי חסודות שעל הרא"ש חולין פ"ח אות ב' בשם תשובת הרשב"א סי' קי"ד ובנמוקי יוסף ליבמות פ"ב ע"ב בשם הרמב"ן, ובמהרש"ל כנא כתיב קס"ד לתורה מספקא לוי, והתיישב תמיתה התוס' ישנים בכריתות י"א ע"ב ד"ה הא קס"ד דבר זה מחלוקת ר"ם ויבנן עיין שם.

(י) ראה גם בשלש הלכות הראשונות שבקדיות שם, הלל אומר... ושמי אומר... וחכמים אומרים לא כדבריו זה ולא כדבריו זה אלא... וסיימו עלה ולמה מזכירין דברי שמי והלל לבטלה, שאחרי שדבריהם הוזכרו על שם הפרשי כדעת יחיד ואח"כ נסדרו דברי החכמים הרבים נתבטלו דבריהם, ותועלת חוכמתם היא רק ללמד הדורות הבאים שלא יהא אדם עומד על דבריו שהיו אבות העולם לא עמדו על דבריהם.

(יא) כן רמז רבי הכרעת בית ועדו עוד בפנים שונים כמו בפאה פ"ו מ"ו דא"א קרקע בית רובע הייבת כפאה רמ"א העושה סאתים ר"ט אומר ו' על ו' ספחים, ריב"ב אומר כדי לקצור ולשנות ותלכה בדבריו, ר"ע אומר קרקע כל שהיא הייבת כפאה ובככוריים, שהמשנה הראשונה סתמה כדברי ריב"ב וחתמה והלכה כדבריו, אבל רבי הוסיף עליה בפוסה דבוי ר"ע ובזה הבליש הכרעת בית ועדו.

ע"א, שם מ"ט ע"א, תוס' מנחות י"ב ע"א ותוי"ט נגעים פ"ב מ"א י"ג, וכן סידר לפעמים דעת האחרון בזמן בראשונה ואחריו דברי הקדום לו למען חתום בדברי התנא שהכריעו הלכה כמותו י"ג, כל כאלה המה ממלאכת רבי ובית ועדו הרם בערכו המשנה הברורה.

אבל אם כי כל סתימות רבי במשנתו היו ע"פ הכרעות חכמי בית ועדו, על כל זה לא היה להן אותו היפוי כח של הב"ד הגדול לפנים כי לא היה אז התאחדות כל חכמי התורה כולם, ראה בבלי הוריות י"א רע"ב ירושלמי מעשר שני פ"ב ה"ד וגדה פ"ג סה"ב, ובכן לא התיחד הקיבוץ הזה כהכינוס הגדול בשעתו, ולכן גטו לפעמים האמוראים מהכרעות המשנה, בהיות היחס שבין בית ועדו של רבי לבית ועד החכמים שאחריו כיחס הב"ד אשר בשער העזרה להב"ד שבשער ירושלים, לא כיחס הב"ד הגדול לשאר בתי דין, ובוזה נתדלדלה הכרת המרכז הרוחני של עם ישראל, וגם בתי ועד של ר' יהודא נשיאה ור' יוחנן אשר בארץ לא נתעלו לקיבוץ כללי י"ד, ובהתמוטט הבית המדרש הגדול שבארץ בזמן הלל האחרון מיסוד הקביעות חדל המוסד העליון שממנו יצאה תורה ואורה לכל ישראל טו.

יב) דברי היחיד תאלו שהובאו "בין" דברי המרובין, כלומר בין דעת החכמים שנסדרו לפניו ודעת החכמים שהובאו אחריו נתכפלו מהלכה, וזוהו שהדגיש בכפלו דעת הת"ק, ומעתה אין מקום להקשות "חכמים היינו ת"ק" כי באמת לא נכפל אך ככרי לחתום בדיעה זו, ויתישבו כזה הרבה משניות תמיהות שנכפלו דברי הת"ק והתחכמו בהן גדולי המפרשים ראה בכתובות פ"ד סמ"ב ובתוי"ט שם, כוכמים פ"ב מ"ה בתוי"ט והגרע"א שם, כמנחות פ"ה מ"ה, בכורות פ"ב מ"ה ראה תוס' חרשים שם, בתמורה פ"א מ"ה, שם פ"ג מ"א ראה תוי"ט והגרש"ש שם, כנגעים פ"ב סמ"א וכאלו, מלכך במקומות שמצאו חכמי החלמוד שנאמת יש הכדל בין דעת הת"ק להדיעה שנשנית באחרונה שאו שאלו חכמים היינו ת"ק והשיכו ההבדל שביניהם כמו בשבת כ"ד ע"א, עירובין י"ז ע"א, נדרים נ"ג ע"א, ב"מ ע"ד ע"ב, שם צ"ב ע"א, וע"ז ד' ע"ב, או כאשר בבית מדרשו של אחד התנאים נשנית דעת הרב בסתם ואחריו דעת חכמי בית ועדו או כאשר נבע אותה רבי במשנתו כפל להביא דעת התנא על שמו כמו בכריתות כ"ג ע"א חולין ק"ד ע"ב וגדה י"ט ע"א לאשר המשנה הישנה לא זזה ממקומה.

יג) כן נסדרו רכרי ר' סאיר לפני דברי ר' אליעזר בן יעקב הראשון שעליו אמרו כי משנתו קב ונקי עירובין פ"ו ס"א וכבלי שם, ואין מקום לתמיהת רז"ס בדרכי המשנה צד ע"ד בהערה שכתב כי החרש לא יוכל על שאיחלף לבעלי החלמוד עצמם מראבי הראשון להאחריו, וכאמת גם שם הכוונה על הראשון אם כי הוקדמו לו דברי ר"ם, שזהו לאשר הלכה כראבי שמשנתו קב ונקי נסדרו דבריו באחרונה, וכאשר נסדרו בכל מקום דברי רשב"ג באחרונה גם אחרי דברי רבי בנו למען חתום בדבריו שהלכה כרשב"ג כמשנתינו (הארכתי בהנהגותי לנויר ל"ח ע"ב ע"ד התוס' שם ד"ה ואינו), כן הקדימו כיוסא ספ"ד דברי ר' יוסי לדברי ר' יהודא שלא כסדר הרגיל במשנה, שיתכן כי חפץ רבי לסתום כמותו, ואם שאנן כרי יוסי מסקינן אין מזה הוכחה להכרעת רבי, ובוזה אשכחתי פתרי להרבה חידות שעמדו כחן רכותינו דאח תוס' טוטה ד' ע"א ד"ה בן עזאי ובהמצויין כנהש"ס שם, ובתוס' ב"מ ד' ע"ב סד"ה אין נשבעין ב' שנעלם מהגריצ חיות בהנהגותיו שם ו' ע"א עיין בו.

יד) ומחוצה לה לו התקצרו גם כל חכמי הגולה למקום אחד לא היה לאותו הועד ערך כלל-ישראלי, כי אך קהל ארץ ישראל נקרא קהל אבל אלו שכתוב"ל לא נקראו "קהל" כי אם פרושים מרובים ראה הוריות ג' ע"א.

טו) ראה רמב"ן בס' הוכות ניטין ומובא בס' התרומות שערי מ"ה ובר"ן שעל הרי"ף גטין פ' השולח, אבל התכפלות זו חיתה אך להסמיכה הכוללת שבידם גם לקבוע חרשים ולעבר שנים, פי בראותו פיזור ישראל בארצות רחוקות ושממות הארץ הכיר שאם יסמכו גם הלאה עם כח קניעת השנים והחרשים או מבלי סרכו שיוכר מכל ישראל להמוסד העליון תהיה התורה לתרבה

אמנם עניינו לה' צופיות כי בשוב ה' שיבת ציון ויתכונן הקיבוץ המדיני בא"י או תשוב השכינה לשכון כבוד בתוכינו ואז יתקבצו כל חכמי ארץ ישראל יראי אלהים גדולי התורה ויניחו אבן פינה למוסד מרכזי לתורת אלהי ישראל, ובית דין הראשי הזה ימלא תעודת הלב המרכז החיוני שבגוף אשר בו נשמעו דפיקות החיים המפכים בכל תקופם, ממנו נוזל דם הנפש לכל איברי הגוף, ויקום בהם מקרא שכתוב (ישעי' כ') כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים.

תורה ויתבסס תבשילא רחד ביומא צומא וכא דאירך לכן החליפו שלא ליתן סמיכה עם יפוי כח עיבור שנים, אך פסיכה להורות, כי כן משפט הסמיכה שאפשר לסמוך גם לדבר אחד או לכל מלבד דבר אחד בבלי סנהדרין ה' שם י"ג ירושלמי תנינא ס"א ה"ה, והתמידה הסמיכה בארץ לאלו הדברים עד ימי גוסעי הצלב הראשונים שהשכינה פליטה להכס בארץ, ובכן לקשור שלשלת הסמיכה בחוק לקיבוץ כללי ש חודש, אבל גם בהתקבץ כל חכמי א"י ויהארו הסמיכה למנוה בכל זאת לא תחזור על ידם חסמיכה הכללית עם יפוי כח הסמיכה לעיבור, לאשר התבטלות הסמיכה לדבר זה היה בהחלפת בית ועדו של הלל האחרון, ואיזה כ"ד יתגדר לומר שהוא גרול כחכמה סכית דינו, ובכן עם הקיבוץ הכללי תחזור הסמיכה עם יפוי כח הכרת כל ישראל שתהיה תקנתם והוראתם חיובית כתקנות והוראות הכ"ד תגדול לפנים, כי לכל זה לא נפסקה הסמיכה ככוונה כי אם נתדרדלה בצוק העתים.

10) ראה פה"ש להרמב"ם פ"א מ"ד ובזד החוקה ח"ל סנהדרין פ"ד ה"א שמדניש כי לפחתרשות הכ"ד תגדול לא יוצרך הסכמת קהל הגולה כי אם החלפת חכמי ארץ ישראל, ויתכן שזהו שאמרו בבבלי בתבנות ק"י ע"ב הושב כחז"ל דומה כפי שאין לו אלהי והוכיחו כן מדכתוב כי גרשתוני היום מסחפתה בנחלת ה' כלומר הכ"ד תגדול שהוא נחלת ה', ואין לחשוב כי אחרי גלות עשרת השבטים אין לנו יפוי כח כלל-ישראלי כי אם של שבט פרסי, לאשר באמת לא נגלו מעשרת השבטים כי אם ראשי העם והאפרתים כדרכי הכוכשים העריצים הקדמונים שלא השאירו אך את דלת העם ראה ר"ש ידום פ"ד מ"ד ורד"ק זכר"ו ז', וכאשר נגלה עתה סכתנו חיתרות כי מלך אשור הגלה אך כ"ז א"ף ור"צ איש (ראה טעקסטבוך של ווינקלער צד 36) והשאר הם המון העם רוב בנין הסתפחו לנחלת ה' הם אחיהם בני יהודא וכניסין כמבואר בדה"י כ' ד' אשר כתב חזקי' אחרי כן לאפרים וזבולן ומנשה, וראה רש"י סנהדרין ק"י ע"ב ד"ה אין עתידים לחזור וכתום' גמין ל"ו סד"ה בומן שאתה משפט (אמנם אשר סיימו שם מיהו קשה דויל קרי כי רב היא דבעורא מנו לכל י"ב שבטים, הנה לא זכותי למה רקרי כי דב שלא מצאתי סביאר) ובהנחות נצוצי אורות שבגליון הזוהר ויהי רל"ח ע"ב, ויעקב לא מת דגמירא דלא בלה שבטא כ"ב קט"ו רע"ב וזעו כל שבטי יה עודם בחיים דבקים בה' אלהים חיים, ואם כי כל עוד שלא בא אליהו אין ביורו השבטים, בכל זאת לא יגרע הכח הכללי ישראלי מהכ"ד תגדול לאשר לפני הכ"ד הראשי אין הולכין אחרי שבטים כי אם אחרי אישים שלכן ספקינן שאשי' עשה שבט אחד בלבד והוא רוב הקהל כל הצבור מביאין י"ב פרוס רמב"ם ה"ל שגגות פ"ב סה"א, ובכן לא נצרך לביורו שבטים קודם התמנאות הכ"ד תגדול, ולהפוך מצונו שאמרו בבבלי ערובין ס"ג ע"ב שאליהו עתיד להתגלות מקודם להכ"ד תגדול שמה מוכח כי כבר יהיה כ"ד ראשי על מכונו מדי התגלותו והוה ע"י הסכס קבוץ כללי מכל חכמי א"י, ולא ערער הולכ"ב בשעתו כי אם על שבאותו מנין שהסכימו לסמיכת מהר"י כירב לא היו כל חכמי א"י ראה הניקב"ץ לסנהדרין י"ד ואשר כתבתי בביורום ה' שבמקף ספרו זה, אבל תקחינו בה' חוקה כי כאשר תשלל ירושלים ויבנו ערי יהודא יערה ה' רוח ממרום להשב שפטינו כבראשונה ויתקבצו כל חכמי ארץ ישראל ובכח כללית האומה הקדושה יסמכו חכמי תורה והם באשר יכונו את המרכז לתורת אלהים חיים.